

Terugblik op het Hoger Onderwijs in 2011

Zondag 1 januari 2012. Welkom op onze nieuwjaarsborrel, op deze eerste dag in 2012 nemen we even een moment om terug te kijken op een jaar lang ontwikkelingen in het Nederlandse Hoger Onderwijs. Wat heeft 2011 ons gebracht? En welke contouren zijn zichtbaar voor 2012?

by kharid

Dat de wereld verandert is niets nieuws. Zo is de wijze waarop we kennis tot ons nemen, met elkaar communiceren, relaties onderhouden en mediaproducten zoals boeken kopen toch echt wel anders dan voorheen. Wat bovendien opvalt is dat veranderingen steeds sneller gaan, inmiddels zelfs een factor tien keer sneller dan in de jaren zestig van de vorige eeuw het geval was.

Ook het hoger onderwijs heeft in 2011 niet stilgezeten. Kijken wij terug dan zien wij ten opzichte van 2010 drie belangrijke verschuivingen: de rol in de maatschappij, de wijze van leren en de kwaliteit van onderwijs.

– Stevigere maatschappelijke positie

De regio wordt steeds belangrijker in onze internationaal georiënteerde omgeving. Hogescholen en universiteiten vormen samen met overheid en bedrijfsleven een belangrijke brugfunctie. In de vorm van duurzame samenwerkingsverbanden wordt gezamenlijk, vanuit kenniscentrums, de regionale positie verstevigd.

Het uitvoeren van praktijkgericht onderzoek is een van de activiteiten waardoor valorisatie van kennis ook daadwerkelijk plaats kan vinden. De ervaringen die met het ontstaan van kenniscentrums worden opgedaan, leveren tevens een essentiële bijdrage aan het verhogen van de onderwijskwaliteit. 2012 kenmerkt zich vooral door een fase van uitbouw en verankering.

Zoals de huidige Minister President van Nederland, Mark Rutte, in 2010 al aangaf: "Onderwijs is de software van de samenleving". Alleen door krachten te bundelen kan Nederland zijn ambitie waar maken om tot de top vijf van de internationale kenniseconomieën te behoren. Wat overigens opvalt is dat deze ambitie wel uitgesproken en omarmd wordt door de overheid, maar in 2011 steeds minder financieel wordt ondersteund. Het succes is dan ook voornamelijk een succes van de regiopartners zelf.

Internationaal gezien wordt er door het hoger onderwijs niet alleen gewerkt aan het behouden en ontwikkelen van toptalent door internationale werving maar worden ook de eigen studenten voldoende internationaal voorbereid om als wereldburger te functioneren in de wereldeconomie. Dit zie je terug in de internationale component die, voor zover dit nog niet gebeurd was, in elke opleiding een belangrijke plaats krijgt.

– Verandering in het leerproces

Een decennium lang is er al aandacht over veranderingen in het leerproces. Na tal van best practices, experimenten en pilot projecten zijn in 2011 de eerste resultaten van "het nieuwe leren" zichtbaar geworden. Inzet van sociale media, mediarijke leermaterialen en adequate studieloopbaanbegeleiding zorgen voor een stijging van het leerrendement. Een koers die in 2012 verder door het hoger onderwijs zal worden omarmd. Wat betreft sociale media is het niet alleen een verbindingsinstrument tussen personen maar speelt het juist in op de nabijheidsbeleving die past bij de natuurlijke habitat van de nieuwe generatie studenten. Een uitdaging waar Nederland de komende jaren overigens sowieso voor staat is het verbinden van de 'social natives' en de 'social immigrants'. Kortom mensen die het gebruik van sociale media in hun bloed hebben versus mensen die moeten leren deze middelen effectief en efficiënt te gebruiken. Het hoger onderwijs pakt, door sociale media te integreren in haar werkwijze, zijn rol in deze verbinding goed op. Het is een manier van werken geworden waardoor ook de bijdragen van de onderwijsinstellingen steviger in de samenleving worden verankerd.

Ook zien we in 2011 de eerste effecten van het kostbaarder maken van een tweede opleiding. De nieuwssites staan vol over het idee dat studeren (weer) voor de rijken wordt en feitelijk valt daar toch wel iets voor te zeggen. Gelukkig zien we voor het komende jaar 2012 ook een tegenbeweging: meer

beurzen en subsidies voor talentontwikkeling. Talent (h)erkennen is daarbij een van de belangrijkste elementen. Afgelopen jaar is er enorm veel geïnvesteerd in Studieloopbaanbegeleiding. Juist door de persoon achter de student te leren kennen en samen te reflecteren op de studie en vooruit te kijken naar de loopbaan wordt talent snel gezien en verder geholpen. Bijkomend effect is dat ook studievertragers sneller (h)erkent worden en adequater worden geholpen.

– Onderwijskwaliteit

De zesjescultuur is nog niet voorbij, echter het afgelopen jaar is een kanteling zichtbaar in de studiekeuze van studenten. Studenten kiezen steeds meer een opleiding waar het werkveld om echt om verlegen zit. De opleidingen met sexy namen, cadeaus bij binnenkomst en relatief kleine markt kansen sluiten niet meer aan. Als je voor een opleiding kiest dan wil je juist dat deze tot de top behoort van Nederland en ook nog internationaal erkend en goed gewaardeerd wordt.

Kijken we naar de inhoud van onderwijs dan zal deze steeds meer komen vanuit 'Communities of Practices' of 'Kenniskringen'. Kwalitatief mediarijk onderwijsmateriaal wordt ontwikkeld op basis co-creatie en deze trend zal zich komende jaren nog verder gaan doorzetten.

Ook de kwaliteit van onderwijs is tegenwoordig veel beter inzichtelijk. Het beoordelen van de kwaliteit lijkt veel op de beoordeling zoals dat gebeurt bij boeken, muziek en films. Meningingen, feedback en ervaringen zijn transparant en open. Dit heeft een belangrijke invloed op het keuzeproces van studiekeuzers. De feedback biedt kansen: onderwijsinstellingen zijn zo in staat om gerichte trajecten vorm te geven om de de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren.

Vorige eeuw werd voorspeld dat we ons vandaag de dag zouden vervoeren met vliegende auto's. Het is er niet van gekomen. En zo hebben zich ook in het onderwijs enkele ontwikkelingen die eerder werden voorspeld zich (nog) niet voltrokken.

Zo heeft modulair onderwijs in 2011 nog geen vlucht genomen. Het lijkt alsof de kinderschoenen niet omgeruild willen worden voor een volwassen open modulaire aanpak. Wel zien we de eerste initiatieven ontstaan vanuit het bedrijfsleven die vanuit de kenniscentrums onderwijs ontwikkelen op licentiebasis voor het hoger onderwijs.

Open Educational Resources (OER), vrij openbaar en toegankelijk onderwijs, het is een prachtig idee maar in de praktijk nemen we het maar zelden waar. Docenten en experts blijven bij hun oude patronen door kennis bij zichzelf te houden. Dit lijkt generatiegebonden, jongeren staan meer open voor deling dan hun oudere collega's, uiteraard uitzonderingen in het midden gelaten. Striktere regels vanuit de (Europese) overheid zullen nodig zijn om de wereld meer open en transparant te maken op gebied van kennis die gefinancierd is met publiek geld.

Wat ook opvalt is dat het leren op afstand geen vlucht neemt. De student vind het weliswaar prettig om ondersteund te worden met leermaterialen die hij/zij overal toegankelijk heeft maar dat wel naast de fysieke ontmoetingsmomenten. De trend om gebouwen van hogescholen steeds meer in te richten als flexibele ontmoetingsplaatsen zet dan ook verder door.

Mario van Rijn & René van der Burgt zijn verbonden aan Avans Hogeschool als strategisch beleidadviseur en hogeschooldocent. Ook zijn zij initiatiefnemer van IVTO, Instituut voor Toekomstontwikkeling, dat zich bezig houdt met het toegankelijk maken van kennis op het gebied van strategische lange termijnplanning met als specialisatie scenarioplanning. Zie ook de bespreking van hun Handboek Scenarioplanning elders in dit nummer.